

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת כי תשא תשפ"ב | גליון מס' 332

בעת שהותגנו במדבר יכולנו לתבוע, פרנסנו או הוציאנו לחירות. מכל מקום, לנו בושת הפנים. בוששים ונכלמים אנו במעשינו, אשר הגם שנהגת עמנו כדין, הורדת לנו מן ופרנסת אותנו, מרדנו כך במעשה העגל וביקשנו לצאת לחירות מעבודתך.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר יב)

~

וידבר ה' אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה. ושלחתי לפניך מלאך... כי לא אעלה בקרבך. (שמות לג, א ג)

ויאמר אליו אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה, (- על ידי מלאך). (שמות לג, טו וזכ"ט)

הקשו המפרשים, מדוע לעיל (כג כ) כאשר אמר לו השי"ת, 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכנתי, שתק משה רבינו, שנראה כאילו היה מסכים עם שליחת המלאך. כי הלא 'שתיקה כהודאה דמיא'. ואילו כעת, התרעם ואמר 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה'.

ונראה לומר, על פי מה שכתב ב'כנסת הגדולה' (חושן משפט סימן קלח, בהגהת הטור סעיף כב) בשם תשובת מהר"ם, כי שתיקה יכולה להתפרש כמחילה, דווקא אם כאשר רואה האדם את הנזק למול עיניו, ולמרות זאת, הוא שותק. אבל אם אינו רואה עדיין את הנזק, אין שתיקתו מתפרשת כמחילה. כי יתכן שאינו חושש להשיב, על משהו שנוגע רק לעתיד.

על אשר עשו את העגל. (שמות לב לה)
לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים (לניאל ט ז). לך ה' הצדקה במן. ולנו בושת הפנים במעשה העגל. (שמות ככה מא ח)

המדרש הזה, כבר טרחו המפרשים ליישבו על נכון. גם בפשוטו של הפסוק, יש להבין מה מחדש לנו. הלא זהו דרכו של עולם, שכל עני שמקבל צדקה, מתבייש מן הנותן.

והנה בני ישראל, גופם קנוי לקדוש ברוך הוא כעבדים. כמו שנאמר (ויקרא כה נה), 'כי לי בני ישראל עבדים'. וקיימא לן בגמרא (גיטין יב). וכן פסק הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ט הלכה ז), שיכול האדון לומר לעבדו, עשה את עבודתי ואיני זנך, אלא צא והתפרנס מן הצדקה. נמצא לפי זה, כי גם הקדוש ברוך הוא לא היה מחויב מן הדין, לזון את ישראל עבדיו ולהוריד להם את המן, בעת לכתם במדבר.

אלא שבשני בצורת, סובר רבן שמעון בן גמליאל (שם), כי יכול העבד לומר לרבו, או פרנסני או הוציאני לחירות. וכן פסק הרמ"א (סולחן ערוך יוכה לעה, סימן רמז סע"ף כ).

והנה בהיות בני ישראל במדבר, במקום תהו ללא לחם ומים, הרי זה כאילו והיו אז שני בצורת. ולפי שיטתו של רשב"ג, היה אז הקדוש ברוך הוא מוכרח כביכול, או לפרנסם או להוציאם לחירות מעבודתו.

וזהו איפה כוונת המדרש. 'לך ה' הצדקה', שזנת אותנו במן בהיותנו במדבר, בתורת צדקה, הגם שמצד הדין אינך מחויב בדבר. שכן, יכולת לומר לנו, עשו עמי ואיני זן אתכם. ואף אם נאחז בשיטתו של רבן שמעון בן גמליאל, כי

ברם, כאשר העשיר מפסולתן של הלוחות, שוב לא יתכן לומר כן. ומדוע, כי מובא במדרש (תנא דבי אליהו פרק כא), שכאשר נשתברו הלוחות, נגזר על ישראל שילמדו תורה מתוך דוחק, צער ועוני. ואם כן, לא יתכן שזכות התורה תעמוד לו, להתעשר דווקא באמצעות שבירת הלוחות.

אלא על כורחנו לומר, שהתעשר משה משום שעסק בצרכי ציבור.

ועל דרך הפשט יש לומר, שהעשיר ה' את משה דווקא מפסולתן של הלוחות, משום שביקש להוכיח בכך כלפי הכל, שהסכימה דעתו יתברך עם מעשה שבירת הלוחות. כי שבירת הלוחות היתה לטובתם של בני ישראל, כדי שיהיו נידונים כפנויה שחטאה ולא כאשת איש (שמות רבה מו א). וכן דרשו בגמרא (שבת פז). שאמר ה' למשה (לעיל לד א), 'הלחת הראשנים אשר שברת - יישר כוחך ששיברת'.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר כו)

היסוועה על פתחך!

הספר הקדוש והמסוגל זרע שמשון המפואר

לקט אמרים נבחרים

יצאו לאור בנתיים: בראשית, שמות, ויקרא

על פי דמוס ראשון מנקוד ומאיר עיניים פירוש פרי שמשון מדור מרגליות ומנינים משוט ללמוד, להתענג ולהושע בכרכת המחבר

מחיר מסובסד - 25 ₪ לכרך - 05276-97791

לכן, לעיל כשאמר ה' למשה 'הבני שולח מלאך לפניך', כאשר עדיין לא היה ידוע הזמן שמתכוון ה' להביאם אל הארץ, לא חשש להשיב במה שנוגע אל העתיד. אולם כעת, כשהיה נראה לו מדבר ה', 'לך עלה מזה... אל הארץ אשר נשבעתי', כי הדברים אמורים כלפי העת הקרובה, שוב לא שתק יותר.

והנה, הגם כי יישבנו על נכון את קושיית המפרשים, אולם נראה כי אליבא דאמת, אין כאן שום קושיה כלל. כי איך ניתן לומר, שבשתיקתו הראשונה התכוון למחול. הלא לא היה משה, אלא שלוחם של בני ישראל. וכיון שכן, כיצד הוא יכול למחול עבורם. הלא הם יכולים לטעון כלפיו, 'לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי' (- שלחתי אותך עבור לתקן ולא לקלקל), שלחנו אותך רק כדי לתקן ולא כדי לקלקל חיללה.

(זרע שמשון פרשת כי תשא, מאמר כג)

פסל לך. (שמות לז א)

אמר רבי חמא בר חנינא, לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות. שנאמר פסל לך, פסולתן יהא שלך. (נדרים לת).

טעם הדבר, שהעשיר משה דווקא בדרך זו, כדי לגלות וללמד לכולם, שלא התעשר משה, אלא אך ורק בזכות שהתעסק בצרכיהם של ישראל.

כי הנה מצינו במשה רבינו, שהיה מניח את עסקיו ועוסק בצרכי ציבור. כמו שדרשו (שמות רבה א כז), על הפסוק (לעיל ג ד) 'זירא ה' כי סר לראות', סר מעסקיו כדי להתעסק בצרכי ישראל. וכן מפורש בתורה (לעיל יח יג), 'זישב משה לשפוט את העם... מן הבקר עד הערב'. גם במתן תורה ואחר חטא העגל, הלא ישב משה בהר סיני מאה ועשרים ימים. ומלאכתו אימתי נעשית.

והנה לו היה מעשיר משה בדרך אחרת, היה מקום לומר, כי בכח ובזכות התורה התעשר. וכמו שכתוב (משלי ג טז), 'בשמאלה עושר וכבוד'.